

Michel Couturier
la friche la galaxie

EXPO 09.10.25 > 22.02.26

**Pedagogisch
brochure n°14**

Inhoudstafel

p. 4	Voorwoord
p. 5	<i>la friche la galaxie</i>
p. 6	Michel Couturier
p. 7	Trefwoorden
p. 8	De 'non-plaatsen' als inspiratiebron
p. 10	"Woud van tekens"
p. 12	Processen, media, materialen
p. 14	Verticaliteit & relatie met de natuur
p. 15	Geselecteerde werken
p. 19	Bibliografie / webografie
p. 20	Ook in de Centrale
p. 20	<i>Gao</i> - Làzara Rosell Albear
p. 21	<i>Les gargouilles de Catherine</i> - Elias Cafmeyer
p. 22	Gesprek met Elias Cafmeyer
p. 26	<i>De Nacht van Witloof</i> - Grégoire Motte
p. 27	Rond de tentoonstellingen

Voorwoord

Deze brochure is bedoeld voor wie aanvullende informatie wil om de tentoonstelling te bezoeken. De inhoud ervan is specifiek opgevat voor leerkrachten en begeleiders van verenigingen maar kan ook worden gebruikt als ondersteuning van individuele bezoekers.

Sommigen zullen kiezen voor een bezoek met een van onze professionele gidsen, die een dialoog op gang zullen brengen tussen de bezoeker en de kunstwerken. Ze bieden een actieve rondleiding aan zodat iedereen zijn of haar gevoelens of persoonlijke interpretatie van de werken met de groep kan delen en zijn of haar kritische geest kan oefenen in een veilig kader. Discussies en opmerkingen in een sfeer van wederzijds respect zijn steeds welkom.

We kijken ernaar uit je te verwelkomen in de Centrale!

la friche la galaxie

“In een tijd waarin de steden en voorsteden het voorwerp vormen van een nieuw beleid, lijken de beelden van Michel Couturier (1957–2024) bijzonder verrassend en toch vertrouwd.

We herkennen er de elementen in die het hedendaagse stadslandschap kenmerken: verkeersborden, snelwegverlichting, bewakingscamera's, bouwkransen die de lucht doorklieven. We vinden er ook de poëzie in terug van ongewone ruimtes, de gefragmenteerde architectuur, een horizon doorkruist door vogelzwermen.

Op enkele uitzonderingen na dateren de hier voorgestelde werken uit de afgelopen tien jaar.

De titel van de tentoonstelling, *la friche la galaxie*, is ontleend aan de titel van een van Couturiers video's en heeft een dubbele betekenis. Niet alleen wordt ermee verwezen naar verwaarloosde plekken, ruimtes in transformatie of verval, maar ook naar een kosmische, bijna abstracte dimensie tegen een verre horizon.

Couturier kroop in de huid van een dichter van gewone ruimtes die onafgewerkte bouwwerven, invasieve reclameborden en opvallende lantaarnpalen transformeerde in een woud van tekens. Gaandeweg werden luchten doorkruist door zwermen vogels evenwel een steeds belangrijker onderdeel van zijn werk. Ze werden de toegangspoort tot een ruimte die ons onmiddellijke begrip te boven gaat: een melkwegstelsel dat op de een of andere manier naar het onzichtbare leidt.”

Colette Dubois & Tania Nasielski,
curators van de tentoonstelling

Michel Couturier

Michel Couturier (1957 – 2024) heeft een oeuvre ontwikkeld op het kruispunt van fotografie, video en de tekenkunst, in dialoog met beeldhouwkunst, architectuur en de openbare ruimte. In 1986 vertegenwoordigde hij België op de Biënnale van Venetië. Sinds 2001 richt zijn werk zich op de geconstrueerde ruimte, soms beschadigd of vervreemd, maar ook op de persistentie van het landschap. Hij doet dit door vaak een link te leggen met de Grieks-Romeinse mythologie en de manier waarop die nog steeds de hedendaagse landschappen doordringt. Enkele voorbeelden hiervan zijn *Un Euro*, te zien in Le Bureau des Compétences et des Désirs in Marseille, *Battre la Ville* in het Musée des Beaux-Arts in Tourcoing (2005), *Corps de ville* in Brussel (2008), *Ennemis publics* in Luik (2010), *Coding/Decoding the Borders* in Brussel (2016), *Ciudad Natural* in Buenos Aires (2019), *Est-ce là le centre?* in La Comète Liège (2021), *Atlas Chimérique* in Parijs (2023), en nog veel meer.

Zijn meest recente werk richtte zich op havengebieden, hun structuren en systemen om de stroom van mensen en goederen te controleren, voornamelijk in Italië. Veel van dit onderzoek gebeurde in de vorm van video's en tekeningen.

Hij werkte samen met verschillende curatoren waaronder Laurent Jacob, Nancy Casielles, Rosa Anna Musumeci, Tania Nasielski en Anna Guillot. Zijn videowerk omvat de *Bonfire*-serie die tussen 2006 en 2014 werd geproduceerd in Brussel, Berlijn, Sofia, Venetië, Valencia, Kortrijk en Genève, en zijn deelname aan *No Border, no Distance, no Limit* tijdens het Euregio Film Forum in Maastricht in 2023.¹

➔ Voor meer informatie over de loopbaan van Michel Couturier:
<https://www.bps22.be/fr/collection/artistes/michel-couturier>

¹ Archief Michel Couturier. <http://michelcouturier.eu/>

Mots-clés

tekeningen

video's

buitenwijken

stedelijke poëzie

materialen

tekens

beton

rondzwerven

mythologie

braakland

stedelijke ruimte

De ‘non-plaatsen’ als inspiratiebron

De tentoonstelling *la friche la galaxie* brengt tekeningen en video's samen die de kunstenaar Michel Couturier de afgelopen tien jaar heeft gemaakt. De tekeningen en video's worden gecombineerd tot een samenhangend geheel. Michel Couturier heeft de openbare ruimte doorkruist, de "non-plaatsen"², de omgeving van de "hyperplaatsen", de braakliggende terreinen, de buitenwijken van steden, de ruimten buiten het centrum, en heeft een perspectief voorgesteld, een andere manier om naar deze gebieden van desaffectatie te kijken. Havengebieden, parkings en winkelcentra staan centraal in het werk van Michel Couturier.

→ Vragen om met de groep te bespreken:

Wat roept de uitdrukking "non-plaats" bij jou op?

Wat versta jij onder een "non-plaats"?

Wat vind je van braakliggende terreinen en de buitenwijken van steden?

Wat vind je van de belangstelling van kunstenaars voor deze ruimtes?

→ Om meer te weten te komen over braakliggende terreinen als inspirerende ruimte voor kunstenaars, onderzoekers en stedenbouwkundigen: <https://geoconfluences.ens-lyon.fr/actualites/veille/revues-de-presse/lieux-abandonnes>

→ Om dieper in te gaan op de kwestie van de plaats, het stedelijke gebruik en de relatie met verstedelijking:
Augé, M. (2010). Retour sur les « non-lieux » Les transformations du paysage urbain. *Communications*, 87(2), 171-178.
<https://doi.org/10.3917/commu.087.0171>.

"Parkings van supermarkten leken mij een soort kwintessens van de openbare ruimte, van een staat van de samenleving, een beetje zoals Paul Nizan de Europese samenleving blootgelegd zag in de westerse handelsposten van Aden. In de gebouwen en op de parkeerterreinen van Auchan-winkels, bijvoorbeeld, lijkt een zeer nauwkeurig plan precies alles te controleren wat zichtbaar is, de aanwezigheid van elk object, de vorm van het kleinste struikje. Het is ook een ruimte waar het verkeer van zowel mensen als voertuigen aan strikte regels is onderworpen en wordt geregeld door een alomtegenwoordige bewegwijzering: je beweegt je voort in een wereld van beperkende borden. Het internet, wifi-codes, interfaces en schermen zijn een volgende fase in deze vervreemding van de ruimte."

Michel Couturier³

² "De 'non-plaatsen' worden door de antropoloog Marc Augé (1992), aan wie de term gewoonlijk wordt toegeschreven, gedefinieerd als functionele ruimten die voortkomen uit de globalisering, gestandaardiseerd en ontmenselijkt zijn en een breuk vormen met 'antropologische' plaatsen zoals een woning. Stations, luchthavens en winkelcentra werken allemaal volgens hetzelfde model. [...] Het is deels in reactie op deze kritische benadering van de plaatsen van globalisering, of voortgebracht door globalisering, dat Michel Lussault een theorie heeft opgesteld over 'hyperplaatsen'. Voor hem zijn sommige van deze plaatsen, zoals de grootste winkelcentra ontworpen naar Noord-Amerikaans model, concentraten van de globalisering waarvan de intensiteit van sociale interactie ze tot 'hyperplaatsen' maakt, plaatsen waar de ruimte wordt geïntensiveerd en waar alle schalen van de menselijke ervaring, van globaal tot lokaal, met elkaar botsen. Terwijl de non-plaatsen er allemaal hetzelfde uitzien, onderscheiden de hyper-plaatsen zich van de andere door hun zeer hoge mate van globalisering." <https://geoconfluences.ens-lyon.fr/glossaire/non-lieu-hyperlieu>

³ Couturier, M., & Sacchetto, M. (2015, 24 mai). Il y a plus de feux que d'étoiles ! Gesprek tussen Michela Sacchetto en Michel Couturier. *TK-21. La revue*. <https://www.tk-21.com/il-y-a-plus-de-feux-que-d-etoiles>

“Woud van tekens”

Michel Couturier, *Fer à béton*, 2020, 200 x 125,5, houtskool op papier © Foto: Philippe De Gobertt

De artefacten⁴ die de "non-plaatsen" bevolken (zie hierboven) spraken erg tot de verbeelding van Michel Couturier, die er een betekenis probeert aan te geven. De tekeningen en video's verrijken elkaar en bevatten terugkerende elementen zoals verlichtingspalen, reclameborden, betonijzers en kranen.

“De objecten die ik teken zijn vaak gekoppeld aan een echte of metaforische vorm van controle. Ik stel ze me voor als dragers van betekenis, buiten hun onmiddellijke nutsbestemming, en ik probeer er tekens in te herkennen, een verklaring. Maar het is een positie die enigszins ambivalent is, omdat ik het object niet wil en kan vastzetten in een oordeel voordat ik het aan de kijker presenteer. Het is dus een andere manier om ze aan te duiden, te herkennen, maar ook om ze te begrijpen, te benutten, te bedwingen en af te wenden.” Michel Couturier⁵

→ Vragen om met de groep te bespreken:

Michel Couturier werd vaak aangetrokken tot objecten die "verbonden zijn met een vorm van controle" van de openbare ruimte (zie hierboven): bewakingscamera's, antennes, straatverlichting, ... Waar kijk jij naar als je in de openbare ruimte rondloopt?

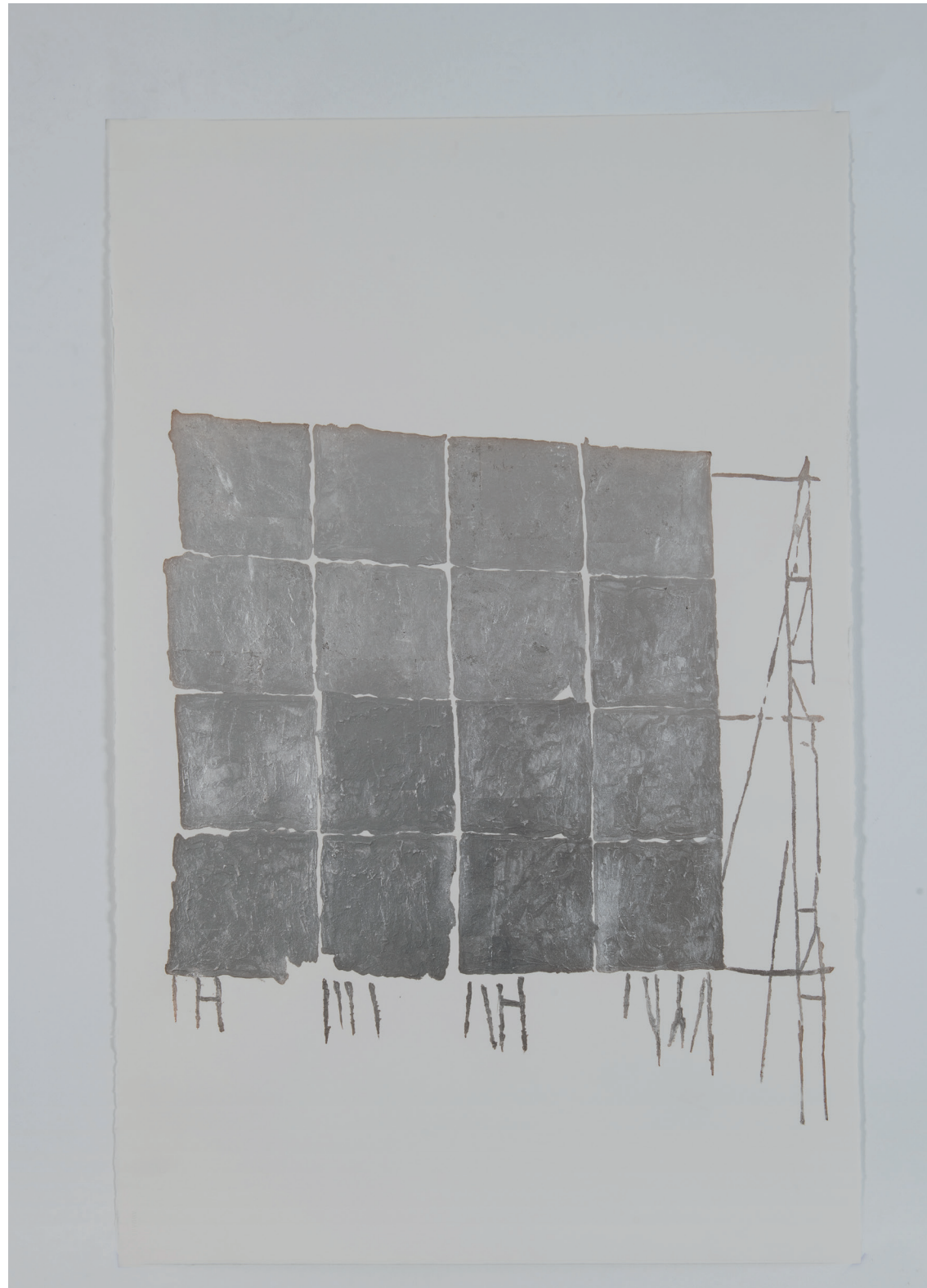
Gesloopt beton is een bijzondere inspiratiebron voor de kunstenaar. Deze tentoonstelling toont een aantal tekeningen van betonijzers, een van de favoriete onderwerpen van de kunstenaar. Hij nam foto's van deze elementen, getuigen van de constructie/deconstructie van de steden die hij verkende. Vervolgens bewerkte hij de beelden met behulp van een computer om er een interessante vorm voor te vinden, een beetje zoals pareidolia, het vermogen van onze hersenen om menselijke of dierlijke vormen te herkennen in natuurlijke elementen of objecten.⁶ Waaraan doen de vormen die Michel Couturier voorstelt in zijn tekeningen van betonijzers je denken?

⁴ Door de mens gemaakte objecten.

⁵ Couturier, M., & Sacchetto, M. (2015, 24 mei). Il y a plus de feux que d'étoiles ! Gesprek tussen Michela Sacchetto en Michel Couturier. *TK-21. La revue*. <https://www.tk-21.com/il-y-a-plus-de-feux-que-d-etoiles>

⁶ FluxNews (fluxlino). (2023, 6 mei). *Michel Couturier expo Galerie Cerami*. [video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=BlDabhvdlIg>

Processen, media, materialen

Michel Couturier, *Panneau publicitaire*, 2021, 102 x 66, bladzilver op papier © Foto: Philippe De Gobert

Voor zijn tekeningen filmde of fotografeerde Michel Couturier zijn studieobject, sneed het bij en bewerkte het met de computer voordat hij het resultaat in zwart-wit op papier weergaf. Daarna bewerkte hij ze met houtskool, droge pastel of "oil stick" (olieverf verpakt in de vorm van stiften).

De kunstenaar gebruikte ook bladgoud of bladzilver dat hij een tijdje donker liet worden in het licht en de lucht voordat hij het fixeerde met vernis. Op deze manier verliest het materiaal een deel van zijn spiegeleffect, maar blijft het licht er wel in weerkaatsen.

De kunstenaar, die aanvankelijk fotograaf was, werkte vele jaren als tekenaar en stapte geleidelijk over naar de schilderkunst. De tekeningen van Michel Couturier nemen de volledige ruimte van het vel papier in; druipsporen en pigmenten bedekken het hele oppervlak. Veel van zijn werken zijn in het zwart. De ontdekking van de "oil sticks" maakten een verlangen naar kleur in hem wakker. Het werk van Michel Couturier is het resultaat van voortdurende experimenten, zowel op het gebied van formaat als materiaalgebruik.⁷ De kunstenaar had een uitgesproken voorliefde voor het grote formaat "op mensenmaat", omdat de afmetingen van die vellen papier hem in staat stelden zijn hele lichaam te betrekken bij het maken van zijn tekeningen.

Michel Couturier is ook bekend om zijn videowerk, dat prominent aanwezig is op de tentoonstelling *la friche la galaxie*. Fotografie maakte ook deel uit van het creatieve proces; de kunstenaar nam zijn camera mee om locaties te verkennen. Daarop volgde een periode van tekstonderzoek voordat het filmen begon. Michel Couturier ging vervolgens over tot de fase van de postproductie in zijn studio.

⁷ Colette Dubois, *persoonlijke communicatie*.

Verticaliteit & relatie met de natuur

Michel Couturier heeft objecten getekend, geschilderd en gefotografeerd die de hemel en de aarde met elkaar verbinden. Elektriciteitsmasten, lantaarnpalen en kranen zijn verbonden met de natuur in die zin dat ze voor hoge bomen kunnen worden aangezien. Deze imposante verticale objecten herscheppen een vorm van natuur in onze kunstmatige omgeving.⁸

De selectie werken in de tentoonstelling combineert artefacten en natuurelementen. Het werk van Michel Couturier weerspiegelt de realiteit van ons landschap.⁹ De verschillende onderwerpen, van betonijzers tot klimopraken, worden op dezelfde manier behandeld.

Voor een deel van zijn werk putte Michel Couturier uit Italo Calvino's *Marcovaldo of De seizoenen in de stad*. In een van de kortverhalen in de roman hebben Marcovaldo's kinderen, die in de stad wonen, nog nooit het bos gezien. Op zoek naar brandhout wagen de kinderen zich naar de buitenwijken van de stad. Wanneer ze reclameborden langs de kant van de weg ontdekken, verwarren de kinderen deze met bomen en hakken ze om om ze te verbranden.

→ Lees meer: Italo Calvino, *Marcovaldo of De seizoenen in de stad* (1963, eerste verschijning)

→ Vragen om met de groep te bespreken:

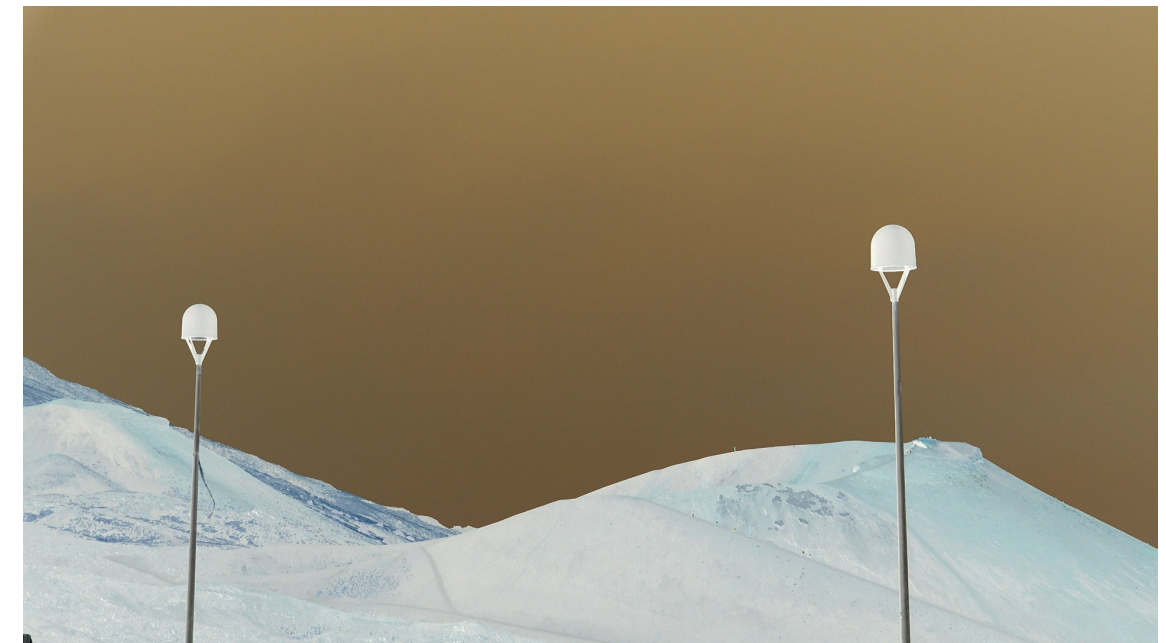
Kies een object in de stedelijke ruimte (bijvoorbeeld op weg naar huis). Hebben mensen iets te maken met de aanwezigheid van het object daar? Is het natuurlijk of kunstmatig? Vertel het verhaal van dit object vanuit jouw perspectief.

⁸ FluxNews (fluxlino). (2023, 6 mei). Michel Couturier tentoonstelling in Galerie Cerami. [vidéo]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=BI0abhdllg>

⁹ Colette Dubois, persoonlijke communicatie.

Geselecteerde werken

De werken die voor deze tentoonstelling zijn geselecteerd, behoren tot de meest recente die de kunstenaar heeft gemaakt. Het videowerk neemt een belangrijke plaats in. Daarom hebben we ervoor gekozen om in deze brochure ons licht te werpen op drie van de nieuwste videoproducties van de kunstenaar en een oudere *Bonfire*-serie.

Michel Couturier, *L'enlèvement de Proserpine*, 2018, video-still

***L'enlèvement de Proserpine (De ontvoering van Proserpine)*, 2018 Video, 7'45''**

Deze video is opgenomen op Sicilië, aan de oevers van het Pergusa-meer. In de Grieks-Romeinse mythologie werd de godin Persephone – in de Romeinse mythologie Proserpine genoemd – aan de oevers van dit meer ontvoerd door de god Hades, "heerser van de onderwereld" – Pluto in de Romeinse mythologie. Tegenwoordig wordt het natuurreserveaat van het Pergusa-meer omringd door het Enna-Pergusa racecircuit, dat op de achtergrond te horen is in de video. Ten noorden van het meer ligt een archeologische site, Cozzo Matrice, die dateert uit de 7de eeuw voor Christus. In *L'enlèvement de Proserpine (De ontvoering van Proserpine)* nemen uitzichten op het meer, het racecircuit en de vulkaan Etna, tussen hemel en aarde, de toeschouwers mee tussen verleden en heden, van de setting van de mythe naar hedendaagse locaties.

→ Lees meer: De ontvoering van Proserpine in De Metamorfosen van Ovidius (1e eeuw), Zang 5. https://math.univ-angers.fr/~jaclin/biblio/livres/ovide_metamorphoses.pdf pp.125-130.

“Nog iets over de mythologie: onze hedendaagse ruimte vergelijken met die van de mythische oudheid, die bestaat uit heilige, onbekende en verboden plaatsen, is een manier om te kijken naar onze plaats in onze onttoverde, orthogonale, geüniformiseerde ruimte, waar we zagezegd vrij maar evenzeer geconditioneerd zijn. Een ruimte die gevormd wordt door privé-eigendom, verkeersstromen en snelheden, om nog maar te zwijgen van barrières en grenzen...”

Michel Couturier¹⁰

Michel Couturier, *Est-ce là le centre ?*, 2021, video-still

***Est-ce là le centre ?*, 2021**

Video, 15'20"

De video *Est-ce là le centre ?* is opgenomen op de Place Saint-Lambert in Luik. We zien er voetgangers over het plein wandelen. Onder hun voeten bevindt zich het Archéoforum de Liège, een stedelijke archeologische site die getuige is van de ontwikkeling van de stad sinds de prehistorie, evenals een ondergrondse parkeergarage waarvan het lawaai contrasteert met de verstilde sfeer die uitgaat van de archeologische overblijfselen. Beelden uit de grafische kunstcollectie van het Musée Wittert¹¹ vermengen zich met de ontlede bewegingen van de skateboarders. De soundtrack bevat teksten die vrij gebaseerd zijn op het boek *Jerusalem*¹² van de Britse auteur Alan Moore.

¹⁰ Couturier, M., & Sacchetto, M. (2015, 24 mei). Il y a plus de feux que d'étoiles ! Gesprek tussen Michela Sacchetto en Michel Couturier. *TK-21. La revue*. <https://www.tk-21.com/ii-y-a-plus-de-feux-que-d-etoiles>

¹¹ https://www.musees.uliege.be/cms/c_14638169/fr/les-collections-du-musee-wittert

¹² Een roman die zich afspeelt in de Engelse stad Northampton, en meer specifiek in de Boroughs, de geboorteplaats van auteur Alan Moore.

Bewakingscamera's, reclameborden, verschillende wegwijzers en een monument voor de slachtoffers van de aanslag op 13 december 2011 staan allemaal naast elkaar op deze plek, die oude en hedendaagse geschiedenis ademt.

Kaart van de route van Bonfire Brussel

***Bonfires*, 2006–2014**

Video's met variabele duur

Bonfires is een serie video's opgenomen in Brussel, Berlijn, Sofia, Venetië, Valencia, Kortrijk en Genève. In elke video volgen mensen een welbepaald traject door de stad om materialen te verzamelen voor een clandestien vreugdevuur. Deze reeks video's is ouder dan de rest van de tentoongestelde werken en biedt een breder perspectief op de carrière en bekommernissen van Michel Couturier.

“Dit vuur is misschien alleen bedoeld om degenen te verwarmen die het hebben aangestoken en misschien ook een paar voorbijgangers. Het is ook een lantaarn, een gloed die opgaat in het stedelijke landschap, een licht tussen de andere lichten van de stad, tussen de wolken, de maan en de sterren. De plek waar het vuur wordt aangestoken, biedt een perspectief, een vrij weids uitzicht over de

Bibliografie / Webografie

omgeving. Het staat symbool voor een bepaalde toestand van de stad waarin we ons bevinden, of voor een toestand van de algemene, mondiale 'stad' waarin we allemaal leven. Een plek waar je voelt dat er iets gebeurt." Michel Couturier¹³

Michel Couturier, *Un royaume sans frontière*, 2018, video-still

***Un Royaume sans frontière*, 2018 Video, 8'04"**

Controlezones voor goederen en personen, toegangspoorten tot Europa, de Siciliaanse havens zijn berucht voor het aan land brengen van boten vol migranten. De video *Un Royaume sans frontière* is gefilmd op verschillende van deze transitzones. Michel Couturier neemt zijn camera mee naar deze extreem streng bewaakte en gecontroleerde plaatsen. Er is hier amper een levende ziel te zien, ondanks dat er regelmatig een schip aanmeert. Twee mensen, waarschijnlijk migranten, passeren kort voor de camera. Slagbomen, prikkeldraad, bewakingscamera's, betonnen beschermingsblokken en beveiligingsinstallaties zijn alomtegenwoordig. Deze kunstmatige omgeving contrasteert met de bergen op de achtergrond en af en toe een stukje wild gras.

Augé, M. (2010). Retour sur les « non-lieux » Les transformations du paysage urbain. *Communications*, 87(2), 171-178.
<https://doi.org/10.3917/commu.087.0171>

Couturier, M. (2017). *Through the Looking Glass*. ARP2 Editions.

Balau, R., & Couturier, M. (2008). *Zones de chalandise*. Editions Yellow Now.

Bonfire Venice (2025). *Flux News. Trimestriel d'actualité d'art contemporain*, bijlage bij nr. 96, p.12.

Dubois, C. (dir.). (2025). *La friche, la galaxie*. Uitgegeven door La lettre volée in samenwerking met de Centrale for contemporary art.

Webografie

Couturier, M., & Sacchetto, M. (2015, 24 mei). Il y a plus de feux que d'étoiles ! Gesprek tussen Michela Sacchetto en Michel Couturier. *TK-21. La revue*. <https://www.tk-21.com/Il-y-a-plus-de-feux-que-d-etoiles>

Van Canneyt, H. (2013, 18 maart). Interview met Michel Couturier. *Interviews met hedendaagse kunstenaars*. <https://hildevancanneyt.blogspot.com/2013/03/interview-met-michel-couturier.html>

FluxNews (fluxlino). (2023, 6 mei). *Michel Couturier expo Galerie Cerami*. [video].
YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=BIDabhvdILg>

Michel Couturier BPS22.
<https://collection.bps22.be/fr/artistes/michel-couturier>

Un Royaume sans Frontière (2018). *Galerie Jacques Cerami*.
<https://www.galeriecerami.be/?id=144>

Aéroports, usines, palais, sites olympiques: la friche en géographie et en photographies. (2017, 11 oktober). *Géoconfluences. Ressources de géographie pour les enseignants*. <https://geoconfluences.ens-lyon.fr/actualites/veille/revues-de-presse/lieux-abandonnes>

Non-lieux et hyper-lieux (2017, november). *Géoconfluences. Ressources de géographie pour les enseignants*.
<https://geoconfluences.ens-lyon.fr/glossaire/non-lieu-hyperlieu>

¹³ Bonfire Venice (2025). *Flux News. Trimestriel d'actualité d'art contemporain*, bijlage bij nr. 96, p.12.

Ook in de Centrale

Lázara Rosell Albear, *Intervencion Plaza*, May 2025

Gao

Lázara Rosell Albear

09.10.2025 > 22.02.2026

De Centrale presenteert *Gao*, een foto- en video-installatie van Lázara Rosell Albear (1971, Havana, Cuba), die woont en werkt in Brussel. Ze behaalde een master in Audiovisuele Kunst aan KASK in Gent. Haar films en audiovisuele creaties zijn op talloze festivals vertoond. Ze onderzoekt beweging, migratie, transformatie, interactiviteit en de effecten daarvan op de menselijke conditie. Haar interdisciplinaire projecten omvatten performances, concerten, choreografieën, films en installaties die de beleving van de aanwezigheid en de zintuigen in interactie met toeschouwers onderzoeken. Ze combineert traditionele technieken met de mogelijkheden van digitale hulpmiddelen. Voor haar installatie in de Centrale zet Lázara Rosell Albear haar werk voort rond Cuba, het eiland waar ze geboren is. Ze richt zich in het bijzonder op de buurt rond het huis waar ze opgroeide (*Gao* betekent huis, thuis, in Cubaanse straattaal). De installatie omvat foto's en video's en is gemaakt met hergebruikt materiaal. Ze wordt begeleid door een reeks dj-sets.

Performance vrijdag 6 februari 2026 om 13u.

Elias Cafmeyer, digitale collage 2025 gebaseerd op een afbeelding van de website van de Vereniging van ondernemers en bewoners van de vismarkt en St. Katelijne (stcath)

Les gargouilles de Catherine

Elias Cafmeyer

09.10 > 07.12.2025

Naast de tentoonstelling *la friche la galaxie* presenteert de Centrale een installatie van Elias Cafmeyer (1991, Brugge; woont en werkt in Brussel) in de vitrine aan de Sint-Katelijnestraat 13. De twee kunstenaars hebben een verschillende benadering van ruimtelijke ordening.

Tegenwoordig worden stadscentra vaak ontwikkeld voor commerciële en toeristische doeleinden. Stedelijke centra worden heringericht als recreatiegebieden om vooral toeristen aan te trekken. Hele gevels van gebouwen worden verwijderd en vervangen door valse overblijfselen uit het verleden, of omgekeerd worden gebouwen van binnenuit gestript om alleen die gevels te behouden die als opmerkelijk of erfgoedwaardig worden beschouwd.

Voor deze installatie probeert Elias Cafmeyer de voormalige kerk in de Sint-Katelijnestraat te recreëren, vlak bij de huidige ingang van de Centrale. Deze kerk werd in 1893 afgebroken vanwege de ongezonde omstandigheden na opeenvolgende overstromingen en vervangen door de huidige Sint-Katelijnekerk op het plein met dezelfde naam.

Elias Cafmeyer heeft een deel van de gevel van de oude kerk gereconstrueerd in een soort conserverende enscenering. De kunstenaar verwijst rechtstreeks naar de praktijk van het façadisme¹⁴ door in zijn installatie replica's op te nemen van de metalen structuren die worden gebruikt om de gevels van gestripte gebouwen op bouwplaatsen te ondersteunen. Het werk bestaat uit sculpturen met een middeleeuws geïnspireerde esthetiek, vermengd met verwijzingen naar actuele en persoonlijke kwesties en elementen uit het verhaal van

Catharina van Alexandrië, beter bekend als de heilige Catharina.

Gesprek met Elias Cafmeyer¹⁵

Kun je ons iets vertellen over je werkproces? Hoe beslis je je aan een specifiek onderwerp te wijden en wat is je methodologie?

Eerst bezoek ik de ruimte en kijk waar ze me aan doet denken. Toen ik bijvoorbeeld een ondergrondse parkeergarage ontwierp op de bovenste verdieping van een museum, wist ik bij mijn bezoek aan de locatie meteen wat ik ging doen. De ruimte is het uitgangspunt, daarna teken ik het project in Sketchup of Photoshop. Ik maak ook maquettes om het project te visualiseren. Zodra de tekeningen klaar zijn, is het werk bijna af en ga ik verder met het produceren van het werk. De productie kan 2 tot 3 maanden duren. Het leukste onderdeel is het bedenken hoe de ruimtes eruit zullen zien.

Voor het project in de vitrine van de Centrale werk ik anders. Ik heb een groeiende interesse in de geschiedenis van plaatsen, de geschiedenis van de openbare ruimte enzovoort. Ik wil mijn praktijk ontwikkelen door me te richten op wat er gebeurt, wat er op een plek is gebeurd en hoe de openbare ruimte is geëvolueerd. Dus deed ik wat onderzoek naar de wijk, en dankzij wat oude kaarten van Brussel ontdekte ik dat er een kerk stond op de plaats van de Centrale. Dat bracht me op het idee om rond de voormalige Sint-Katelijnekerk te gaan werken. Ik verwerk elementen die geïnspireerd zijn door de middeleeuwen in het project, zoals dieren, personages en waterspuwers. Het gaat niet alleen om het produceren, er komt veel meer creativiteit aan te pas doorheen het hele proces.

¹⁴ Façadisme: stedenbouwkundige praktijk waarbij alleen de gevel van een gebouw wordt behouden en de interne structuur volledig wordt herbouwd.

¹⁵ Geïnterviewd op 13 juni 2025.

Je werk was al te zien in een aantal vitrines, laatst nog in Luik. Hier werk je weer in een vitrine. Hoe werk je in deze bijzondere ruimtes?

Dit is de derde keer dat ik in een vitrine werk. De eerste keer was in Brussel. Ik had de vitrine volledig bedekt met een installatie die de bouwplaats van een toekomstige ingang van een metrostation afbeeldde. De tweede vitrine die ik bewerkte, was in Luik. Daar probeerde ik te spelen met de geschiedenis van de stad door een deur te installeren van een oud gebouw dat nooit echt heeft bestaan. Voor de vitrine van de Centrale is het anders omdat het werk gebaseerd is op de echte geschiedenis van de wijk, op elementen die echt hebben bestaan. Tentoonstellingen in een vitrine zijn altijd een uitdaging omdat je het immersieve aspect verliest, de communicatie met de toeschouwer is helemaal anders, de openbare ruimte krijgt alle aandacht. De schaal is ook anders.

Dus je installaties zijn niet altijd historisch accuraat?

Nee, inderdaad. Dit is de eerste keer dat mijn werk heel dicht bij de historische waarheid komt. De Sint-Katelijnekerk stond echter niet precies waar de vitrine van de Centrale zich bevindt, maar iets verderop in de straat. Ik heb ook geen afbeeldingen kunnen vinden van de gevel van deze voormalige Sint-Katelijnekerk, die in 1893 werd afgebroken. Dat geeft me veel creatieve vrijheid. Uiteindelijk gaat het over een interpretatie. Het werk is gebaseerd op een gebouw dat ooit heeft bestaan, maar het resultaat dat je in de vitrine ziet is in feite een complete vervalsing! Het werk is ook een commentaar op hoe we de 'echte' historische/toeristische plaatsen vandaag de dag waarnemen. Er is altijd wel iets mis met historische plekken; de beelden in het Brusselse stadhuis werden bijvoorbeeld in de middeleeuwen in felle kleuren geschilderd en Griekse tempels waren niet de witte monolieten die we nu kennen.

Je vertelde ons dat je gefascineerd bent door Brussel. Vanwege de eclectische architectuur en de archeologische rijkdom van haar ondergrond?

Het is een fascinatie die ik al heb sinds ik een kind was. Ik heb veel broers en zussen en mijn moeder nam me altijd mee naar Brussel om samen wat quality time door te brengen. Dat heeft zeker mee mijn liefde voor de stad bepaald. Het is best een indrukwekkende stad, vind ik, want er zijn gebouwen of eclectische combinaties van gebouwen die je alleen hier kunt vinden. Van de stadsplanning gaat een Brusselse mentaliteit uit. Het verandert ook voortdurend. Het plaatje klopt, zelfs als het niet klopt (lacht). Het is een mix van al deze dingen. Ook al vind ik

dat het centrum erg "Disneyland" is geworden en niet erg aantrekkelijk voor de inwoners van de stad. Dat is ook wat ik in mijn werk wil laten zien. Het is ook een soort perverse en tegenstrijdige fascinatie, want ik betreur heel erg dat er zoveel gebouwen verdwijnen.

In je atelier heb je kopieën van de Artis-Historia -encyclopedieën over steden, landen... Je vertelde ons dat je ze gebruikt om collages te maken. Waar komt je belangstelling voor steden, stedenbouw en gebouwen vandaan?

Daar zijn verschillende redenen voor. Ik denk dat het veel te maken heeft met mijn jeugd. Mijn vader werkt in het theater en de familie van mijn moeder werkt in de autohandel. In zekere zin vormen de twee werelden samen mijn werk; theaterdecors en alles wat met auto's, garages, stratenplannen te maken heeft...

Als mijn vader me naar mijn moeder bracht, nam hij altijd een andere route. Als kind keek ik geboeid naar de landschappen waar we doorheen reden. Ook dat wakkerde mijn interesse in stedenbouw aan. Vlaanderen is een sterk verstedelijkt gebied. Onderweg zag ik een kanaal, fabrieken, rare bruggen, het spoor, enzovoort. Toen ik 17 of 18 was, deed ik modellenwerk en reisde ik door veel steden in Europa. Ik werd 'gedropt' in een stad en kreeg de adressen voor mijn castings. Ik was de hele dag bezig met het zoeken naar adressen, het verkennen van steden, het nemen van de metro en het bekijken van kaarten. Ik denk dat dit mijn interesse in urbanisme en mijn fascinatie voor steden in het algemeen nog heeft versterkt. Als ik reis, bestudeer ik het stadsplan en probeer ik inzicht te krijgen in de stad, waar de hoofdwegen, de stations zijn... Dat is heel belangrijk voor me, anders voel ik me verloren. Dus de steden waar ik als model heb gewerkt, ken ik op mijn duimpje - Parijs, Londen, Milaan en zelfs delen van New York.

Duurzaamheid is een belangrijk onderwerp bij de Centrale. Je gebruikt meer verantwoorde en duurzame materialen. Je probeert elementen uit je installaties te hergebruiken. Kan je ons hier meer over vertellen?

Ja, dat klopt. Ik heb installaties gedaan waarvoor ik veel hout heb gebruikt, dat ik soms niet kon hergebruiken. Dat gaf veel afval. Dat is een van de redenen waarom ik weg wil van dat type installaties.

Voor de Centrale bestaat mijn installatie uit verschillende sculpturen die opnieuw geïnstalleerd kunnen worden in andere contexten. De stukken waaruit het werk bestaat zijn deelbaar, waardoor ik ook bepaalde delen kan verkopen, die op die manier zullen blijven bestaan. Ik kan geen hele grote installatie verkopen.

Ik denk er ook over om andere, duurzamere materialen te gebruiken. Voor dit werk gebruik ik jesmonite (een soort eco-hars gemaakt van water en gips), dat milieuvriendelijker is dan andere materialen. Ik wil kunst blijven maken, maar ik denk dat het een verkeerd signaal is als ik materialen blijf gebruiken die een grote impact hebben op het milieu.

Je exposeert tegelijkertijd met Michel Couturier. Hier is een catalogus van enkele van zijn werken. Jullie werken allebei rond dezelfde onderwerpen, steden, mythen... Waar doet zijn werk je aan denken?

Ik kende zijn werk niet. Het doet me denken aan een oeuvre dat een poëtisch verhaal wil vertellen over de openbare ruimte, de buitenwijken en stedenbouw. Het wordt iets esthetisch, een beeld, een teken, iets vluchtigs bijna.

De vitrine is een bijzonder gegeven, open naar de straat, de openbare ruimte. Heb je een boodschap voor de mensen die langs je werk zullen voorbijkomen?

Als ik ga wandelen, bekijk en observeer ik veel gebouwen. Ik ben meer gefocust op de gebouwen dan op wat dan ook. Daarom val ik nu en dan wel eens met de fiets! Ik denk dat de boodschap die ik wil overbrengen is om jezelf te durven verliezen in de openbare ruimte, om jezelf te laten dromen over wat er rond de gebouwen gebeurt, om je voor te stellen hoe ze gebouwd zijn, door wie... Als ik door de stad wandel, stel ik me van alles voor en heb ik het gevoel dat ik door een heel andere stad loop dan de mensen om me heen. Dus ik wil mensen uitnodigen om te kijken naar de details van de gebouwen, enzovoort. Als je Brussel in detail bekijkt, wordt de stad echt mooi. Hoe beter je kijkt, zelfs naar het postmodernistische gebouw dat iedereen zo verfoeit, hoe meer kans dat je toch iets moois zult vinden. Ik denk dat het daar allemaal om draait bij het waarderen van onze leefruimte.

➔ Wie het werk van Elias Cafmeyer wil ontdekken:
<https://www.eliascafmeier.com/>

Rond de tentoonstellingen

WITLOOF AU PAYS DE GEX – apparition holographique de Witloof dans un champ face au Mont Blanc, BERMUDA, Sergy, Fr. © CNAP

De Nacht van Witloof **Grégoire Motte** **18.12.2025 > 01.03.2026**

Voor de Centrale | vitrine presenteert Grégoire Motte (1976, Frankrijk; woont en werkt in Brussel) een installatie – een nieuwe versie van *L'apparition mythologique* de Witloof. Deze episode vormt het belangrijkste deel van de grote witlooftrilogie¹, een project dat Motte in 2019 samen met componist Gabriel Mattei opstartte: "Het is de geboorte, in een donkere kelder in Schaarbeek op het hoogtepunt van de revolutie in 1830, van de eerste witloof², een schepsel zonder voorbeelden, en de vreugde van Jan de boer die het ontdekt, een echte agrarische Pygmalion."

📖 Pedagogische brochure & Kidsgids

Bij elke tentoonstelling verschijnt een pedagogische brochure met aanvullende informatie en bronnen over de thema's die aan bod komen. Met een geïllustreerde Kidsgids voor kinderen vanaf 5 jaar kunnen de jongsten de tentoonstelling op eigen houtje verkennen. Dit materiaal is gratis verkrijgbaar op aanvraag en bij de receptie van de Centrale.

📖 Tussen de lessen door – voor leerkrachten

la friche la galaxie : 15.10.25 – 13:00

Side by side : 15.04.26 – 13:00

Rondleiding + Lunch | Gratis | Reserveren verplicht

De Centrale nodigt leerkrachten uit om de tentoonstelling te ontdekken tijdens een exclusieve rondleiding, voorafgegaan door een lunch. Deelnemers krijgen een educatief pakket om hen te helpen het bezoek met de leerlingen voor te bereiden.

📖 Actieve rondleiding – voor alle scholen

Duur: 1u | Prijs: € 75 | Maximaal 20 leerlingen per gids | Gratis voor begeleidende leerkrachten | Reserveren noodzakelijk

Dompel jezelf onder in de wereld van de artiesten in het gezelschap van een van onze professionele gidsen. Het bezoek wordt samen met de leerlingen opgebouwd in de vorm van een dialoog.

📖 Bezoek zonder rondleiding – voor alle scholen

Gratis voor jongeren onder de 18 jaar | Gratis voor begeleidende leerkrachten | Reserveren noodzakelijk

Afhankelijk van je educatieve project kan je een originele route samenstellen rond de werken van je keuze.

📖 Workshop met een kunstenaar + bezoek – voor alle scholen vanaf 8 jaar

Duur: 2 u | Prijs: € 150 | Maximum 15 deelnemers | Reserveren verplicht

Ontdek de inhoud van de tentoonstelling door middel van een workshop beeldende kunsten gericht op het ontmoeten van mensen en "samen dingen doen". De workshop is ontworpen en wordt geleid door een professioneel beeldend kunstenaar.

Minimaal 3 weken van tevoren boeken

info@centrale.brussels

Als je met je klas een project wilt ontwikkelen rond onze tentoonstellingen, neem dan contact met ons op om dit te bespreken.

Contacten bemiddelingsteam

Patricia Balletti – Médiatrice culturelle

patricia.balletti@brucity.be – T. +32 (0)2 279 64 43

Laura Pleuger – Responsable des publics

laura.pleuger@brucity.be – T. +32 (0)2 279 64 72

Coördinatie & teksten Laura Pleuger

Vormgeving Jen Garcia Gonzalez

Drukwerk Ville de Bruxelles

Wettelijk depot D2025/3285/24

© Centrale for contemporary art

Teksten en afbeeldingen alleen voor educatieve doeleinden te gebruiken